

МАТЕМАТИЧНИЙ ФУНДАМЕНТ ЧИ ОСВІТНІЙ АБСУРД?

Чому твердження «не склав математику — не маєш права на вищу освіту» є хибним, небезпечним та антиосвітнім

Віктор БЕДЬ,
доктор богословських наук, доктор юридичних наук, професор,
президент Карпатського університету імені Августина Волошина,
Ужгородської української богословської академії та
Міжнародної академії богословських наук

м. Ужгород
10 червня 2026 р.

Останнім часом в українському освітньому просторі дедалі частіше лунають твердження про те, що випускник, який не склав математику на національному мультипредметному тесті, нібито не повинен вступати до закладу вищої освіти. Прихильники такого підходу переконують суспільство, що саме математика є головним показником інтелектуальної спроможності людини та її здатності навчатися в університеті.

На перший погляд така позиція може здатися логічною. Адже математика дійсно є важливою навчальною дисципліною, яка розвиває логічне мислення, аналітичні здібності та здатність працювати з абстрактними поняттями.

Однак між твердженнями «математика є важливою» та «людина, яка не склала математику, не має права на вищу освіту» лежить величезна прірва.

Саме цю прірву прихильники подібних поглядів часто ігнорують.

Проблема полягає навіть не в математиці як навчальному предметі. Проблема полягає у спробі перетворити один предмет на універсальний критерій оцінки людського розуму, таланту, суспільної цінності та права на здобуття вищої освіти.

Саме тут і починається освітній абсурд.

Перша фундаментальна помилка: ототожнення інтелекту з математичними здібностями

Математика є важливою складовою загальної освіти. З цим важко сперечатися. Але людський інтелект не зводиться до математичних здібностей. Розум людини є значно складнішим і багатовимірнішим явищем.

Історія людства знає безліч видатних письменників, філософів, істориків, психологів, правників, дипломатів, богословів, педагогів, митців і державних діячів, які не були видатними математиками, але зробили величезний внесок у розвиток своїх народів, освіти, науки, культури, духовності та всієї людської цивілізації.

Якщо погодитися з логікою прихильників математичного відбору, тоді доведеться визнати, що значна частина світової культури, права, філософії, дипломатії та духовної спадщини створена людьми, які нібито не відповідали б сучасним критеріям математичної успішності.

Очевидно, що це не відповідає дійсності. Жодна держава світу ніколи не будувалася виключно математиками. Жодна цивілізація не розвивалася лише завдяки людям із високими результатами математичних тестів.

Друга фундаментальна помилка: нерозуміння багатоманітності людських талантів

Природа не створює всіх людей однаковими:

- одні мають здібності до точних наук;
- інші — до мов;
- треті — до мистецтва;
- четверті — до права;

- п'яті — до психології;
- шості — до управління людьми;
- сьомі — до педагогіки чи духовного служіння.

Саме тому сучасна педагогіка давно відійшла від примітивного уявлення про існування лише одного виду інтелекту. Людські здібності є багатограничними.

Тому оцінювати майбутнього історика, журналіста, психолога, дипломата, юриста чи богослова виключно через рівень його математичної підготовки — це те саме, що оцінювати майбутнього інженера за його поетичним талантом або майбутнього програміста за рівнем художньої майстерності.

Кожна професія має власну специфіку та вимагає власного набору компетентностей.

Третя фундаментальна помилка: підміна місії та призначення університетської освіти

Університет ніколи не створювався як система відбору виключно математично обдарованих людей. Історично університет є місцем розвитку різних галузей знань.

Саме тому впродовж століть існували й розвивалися юридичні, історичні, філософські, богословські, педагогічні, медичні, мистецькі та інші напрями університетської освіти.

Головне завдання університету полягає не в тому, щоб знайти людей, які найкраще складають тести, а в тому, щоб допомогти людині розкрити власний потенціал і підготувати її до професійного служіння суспільству та реалізації своїх талантів.

Якщо людина прагне стати істориком, юристом, педагогом, психологом, журналістом, дипломатом, соціальним працівником чи священнослужителем, то визначальними мають бути її здібності саме до відповідної галузі знань.

Вимагати від усіх однакового рівня математичної підготовки означає нерозуміння самої природи університетської освіти.

Четверта фундаментальна помилка: покарання жертв війни та освітньої кризи

Особливо несправедливими такі твердження виглядають сьогодні, коли Україна переживає найважчі випробування за весь період своєї новітньої історії – російської агресії та російсько-української війни (2014–2026 рр.):

- мільйони українських дітей навчалися під звуки сирен;
- тисячі шкіл були пошкоджені або зруйновані;
- багато учнів пережили окупацію, евакуацію, втрату житла, вимушене переселення або тривале дистанційне навчання.

Чи справедливо в таких умовах ставити на молодій людині освітній вирок лише через один невдалий тест з математики?

Очевидно, що ні.

У багатьох випадках проблема полягає не у здібностях випускника, а в надзвичайно складних життєвих обставинах, на які він не міг вплинути.

Освіта повинна допомагати таким людям надолужувати втрати, а не остаточно закривати перед ними двері доступу до вищої освіти.

П'ята фундаментальна помилка: дискримінація гуманітарних наук

За подібною логікою суспільству фактично пропонується визнати гуманітарні науки менш важливими або навіть другорядними порівняно з природничими та технічними дисциплінами.

Проте сучасна держава існує не лише завдяки технологіям:

- закони створюють правники;
- національну пам'ять формують історики;
- суспільні процеси досліджують соціологи та політологи;
- психологи допомагають людям долати травми;
- педагоги формують майбутні покоління;
- дипломати захищають інтереси держави на міжнародній арені;
- священнослужителі та капелани підтримують моральний дух суспільства і захисників України.

Без цих сфер неможливе існування повноцінної держави та здорового суспільства. Тож знецінення гуманітарної освіти є не менш небезпечним, ніж нехтування природничими та технічними науками.

До чого може привести така логіка?

Найнебезпечніше полягає навіть не в ставленні до математики.

Найнебезпечніше — у ставленні до людини.

Фактично суспільству пропонується поділити молодь на тих, хто «гідний» вищої освіти, і тих, хто нібито не заслуговує на неї через один предмет.

Так поступово формується нова освітня кастовість, коли право на вищу освіту починають визначати не покликання, здібності та професійні наміри людини, а результат одного тесту з одного предмета.

Проте освіта існує не для того, щоб відсівати якомога більше людей. Її головне призначення полягає в підготовці різнопланових фахівців та розвитку особистості, здібностей і талантів людини.

Саме тому демократичні держави світу розширюють доступ до освіти, а не звужують його.

Що потрібно Україні насправді?

Безспірно, що Україні потрібні сильні математики, фізики, інженери, програмісти, біологи та медики.

Але не менше Україні потрібні:

- вчителі;
- психологи;
- юристи;
- історики;
- журналісти;
- дипломати;
- соціальні працівники;
- управлінці;
- військові аналітики;
- науковці гуманітарного профілю;
- священнослужителі та капелани.

Особливо в умовах війни українська нація потребує гармонійного розвитку всіх сфер знань.

Перемога у війні та повоєнне відновлення України вимагатимуть не лише інженерів і програмістів, а й учителів, психологів, правників, управлінців, дипломатів, науковців та духовних провідників.

Сильна держава будується не на домінуванні однієї галузі над іншими, а на їхній взаємодії та гармонійному розвитку.

У чому справжня проблема?

Справжня проблема полягає не в тому, що частина випускників не складає математику. Справжня проблема полягає у кризі середньої освіти,

наслідках російсько-української війни, недостатній мотивації учнів, перевантаженості окремих програм, нерівному доступі до якісної освіти та багатьох інших факторах.

Саме ці проблеми необхідно вирішувати.

Але замість цього суспільству пропонують найпростіший шлях — закрити двері університетів для тих, хто не відповідає чіємусь вузькому уявленню про інтелект.

Саме це і є справжнім освітнім тупиком, який не вирішує проблему якості освіти, а лише маскує її.

Висновок

Математика є надзвичайно важливою дисципліною. Проте вона не є єдиним мірилом людського розуму, не є виключним універсальним показником інтелекту і таланту та не є критерієм людської гідності.

І тим більше не може бути єдиною перепусткою до вищої освіти.

Справжня освіта починається там, де суспільство бачить у людині особистість, а не результат одного тесту.

Україні потрібна не система освітнього відсіву, а система розвитку талантів.

Саме тому твердження «не склав математику — не маєш права на вищу освіту» є не педагогічною концепцією, а прикладом спрощеного, однобічного і глибоко помилкового розуміння людини, освіти та потреб сучасної української держави.

Авторська примітка

Дана стаття не спрямована проти математики як науки чи навчальної дисципліни. Її мета полягає у приверненні уваги до небезпеки ототожнення результатів одного навчального предмета зі здатністю людини до здобуття вищої освіти, професійної самореалізації та суспільного служіння.

Автор виходить із того, що математика є важливою складовою загальної освіти, однак не може розглядатися як один із вирішальних критеріїв оцінки інтелектуальних здібностей, талантів, покликання та права людини на доступ до вищої освіти.